proLékaře.cz | 20.11.2026

Jan Jesenský mladší- profesor zubního lékařství in memoriam

PRAKTICKÉ ZUBNÍ LÉKAŘSTVÍ, ročník 64, 2016, 1, s. 3-5

BRÁZDA O.

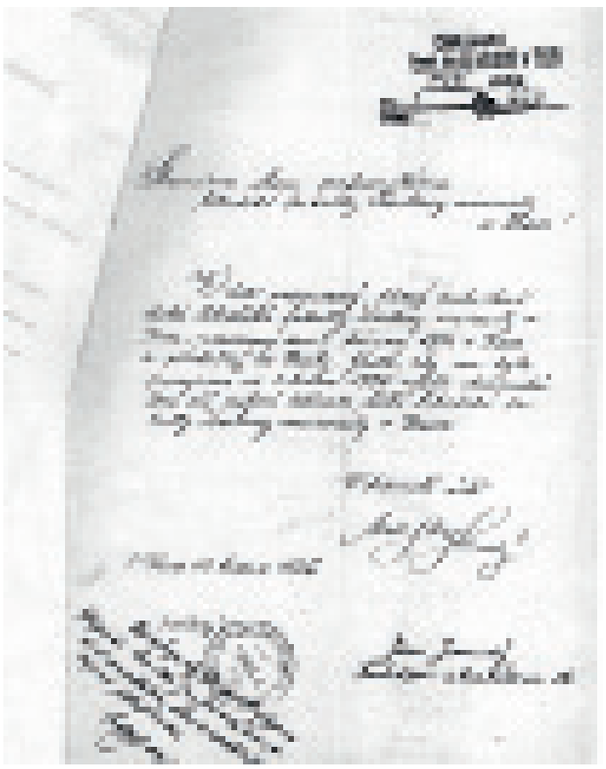
„V úctě podepsaný, řádný posluchač české lékařské fakulty Karlovy university v Praze, narozený dne 5. března 1904 v Praze a příslušný do Prahy, žádá, aby mu bylo propůjčeno od 1. ledna 1926 místo demonstrátora při zubní klinice české lékařské fakulty Karlovy university v Praze.“

Obr. 1 Jan Jesenský mladší (5. 3. 1904 – 24. 10. 1942)

Tuto žádost (obr. 2) – dnes uloženou v archivu Univerzity Karlovy [1] – podává 19. ledna 1926 Jan Jesenský, studující medicíny. Žádost doporučená přednostou kliniky profesorem Janem Jesenským byla kladně vyřízena. Děkanát lékařské fakulty Karlovy univerzity oznamuje Zemské správě politické v Praze, že MUC Jan Jesenský je ustanoven demonstrátorem při zubní klinice (oddělení pro plombování zubů) po MUC Elišce Paulusové, která rezignovala, a bylo mu poukázáno roční stipendium 1800 Kč. V archivu Univerzity Karlovy pak nacházíme doklady o jeho dalším působení: od 1. září 1929 do 30. června 1937 pracuje Jesenský i jako honorovaný asistent kliniky, pak pokračuje krátce jako asistent nehorovaný – od 1. července 1937 do 30. června 1939, v říjnu žádá o prodloužení o další dva roky. Jako honorovanému asistentu mu vyměřil Zemský úřad v Praze roční plat 16 200 Kč, a dále tzv. činné v částce 5100 Kč. Zemský úřad si povšiml shody jmen asistenta Jesenského se jménem přednosty kliniky. Na dotaz pak děkanát oznamuje, že MUDr. Jan Jesenský, asistent zubní kliniky, jest synovcem přednosty kliniky prof. Jana Jesenského.

Jan Jesenský mladší, který přešel na oddělení zubní protetiky jako jeho vedoucí, publikuje v Československu i v zahraničí a 10. května 1937 se habilituje jako docent zubního lékařství. Na klinice pracuje i jeho bratr Jiří, který se také věnuje zubní protetice a vede na klinice protetickou laboratoř.

Obr. 2 Žádost Jana Jesenského o místo demonstrátora z roku 1926. Archiv Univerzity Karlovy

proLékaře.cz | 20.11.2026

PRAKTICKÉ ZUBNÍ LÉKAŘSTVÍ, ročník 64, 2016, 1, s. 3-5

Do dalších plánů obou pak zasáhne okupace republiky a válka. Oba bratři Jesenští se ihned spojují s ilegálními protinacistickými organizacemi. Osudným se jim stala jejich spolupráce s anglickými parašutisty, které podporovali i v jejich úkrytu v kryptě kostela v Resslově ulici po atentátu na Heydricha. Jsou zatčeni i s manželkami a odsouzeni k smrti. Umírají 24. října 1942 v Mauthausenu.

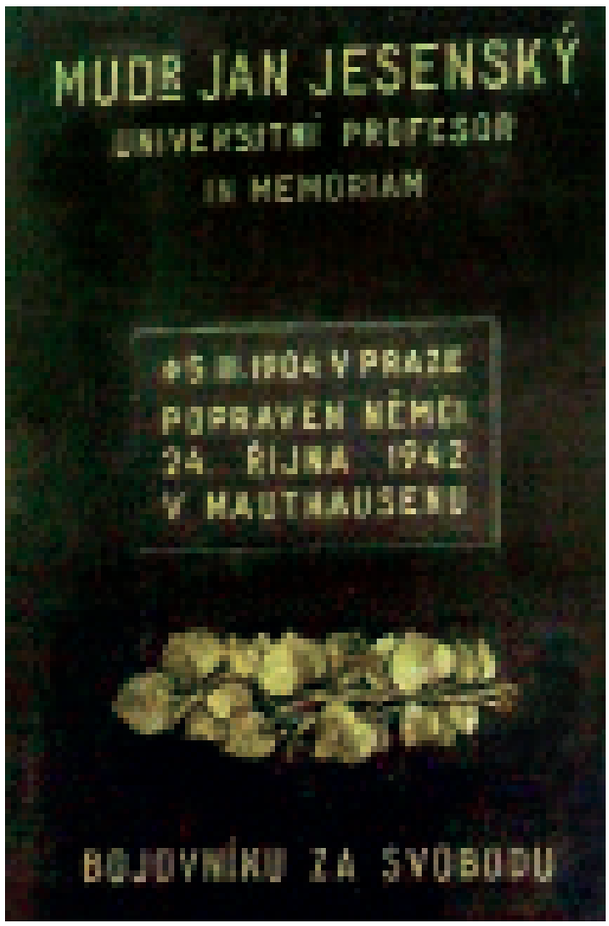
O jejich odbojové práci se zachovalo svědectví Františka Jesenského, který v září 1945 na Ministerstvu národní obrany [4] vypovídal o jejich ilegální činnosti:

„Valčík a Gabčík byli k mému synu přivedeni počátkem dubna 1942. Přivedla je paní Zajíčková, která byla popravena a vyučovala je cizím řečem. Syn Jiří byl s nimi v přátelském styku a jezdíval s nimi po Praze a okolí, hlavně do Štěchovic a na Jíloviště, kde se radili snad o příštích plánech. Se synem Jiřím těsně spolupracoval druhý syn, doc. Dr. Jan Jesenský, který, aby to nebylo nápadné, že ho často navštěvuje, nosíval s sebou otisky zubů pro případ alibi. Syn Jiří mně řekl několik dní před atentátem: ‚Tatínku, bude proveden atentát na Heydricha zítra, ale nedošlo k tomu. Tak mně to řekl dvakrát. Den před atentátem mi řekl s určitostí, že zítra to bude provedeno. Já jsem odjel s manželkou do Horních Černošic, kde jsem se dověděl v odpoledních hodinách, že byl atentát spáchán. Měli jsme radost, že je Heydrich mrtev, ale bohužel byl jen raněn. Před pohřbem Heydricha řekl mi syn Jiří, že připravují atentát na Hitlera, který se má zúčastnit pohřbu, a to v Ústí n. L., kde měl projet Hitler na pohřeb, a že mají už na to připravené četníky. Jak víme, k tomu nedošlo. Gabčík po pohřbu Heydricha nabízel synu Jiřímu převezení do Anglie, ale ten to odmítl s poukazem na rodiče, že by byli popraveni. Dne 22. června 1942 syn Jiří se se mnou rozloučil u trolejbusu a řekl mi, že čeká zatčení. Od té doby více jsem ho nespatřil, protože dne 23. června 1942 byl zatčen v ordinaci, jeho manželka Sonja Jesenská byla zatčena téhož dne večer při příjezdu z Moravy. Druhý den na to byl zatčen druhý syn doc. Dr. Jesenský a jeho manželka byla zatčena teprve 1. července 1942. Všichni byli vězněni na Pankráci, odvezeni do Terezína, pak do Mauthausenu, kde byli všichni popraveni v jeden den, a to 24. října 1942. Oba synové dodávali stravu a denní potřeby okénkem do kostela sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici, kde byli všichni parašutisté až do jejich smrti ukrýváni. Já a moje manželka můžeme děkovat všech čtyřem popraveným, že prohlásili při výsleších, že o ničem nevíme. Přesto jsme však byli stále sledováni.“

Tato výpověď Františka Jesenského přináší neobyčejně zajímavé informace, upřesňující zapojení Jana a Jiřího do odboje, zejména blízkou a dlouhodobou spolupráci s vykonavateli atentátu. Stejně tak je zajímavá zmínka o plánovaném atentátu přímo na Hitlera, pokud se účastní Heydrichova pohřbu v Praze. Doc. F. Škaloud [3], pozdější přednosta stomatologické kliniky ve Vinohradské nemocnici, kolega a blízký přítel Jana, na něho uveřejnil v roce 1950 vzpomínku, ale o těchto podrobnostech odbojové činnosti se nezmiňuje. V projevu profesora Jana Jesenského před profesorským sborem je zmíněna pouze obecně vydatná pomoc parašutistům z Anglie.

Klinika, kam Jan Jesenský mladší nastoupil, byla založena v roce 1920 a nahradila dosavadní zubní ambulatorium. Byl to právě profesor Jesenský [2], který své pracoviště rozšířil o lůžkové oddělení, založil i histologickou a bakteriologickou laboratoř, a přebudoval tak z ambulatoria kliniku jako pracoviště rovnocenné všem ústavům lékařské fakulty.

Jesenský na vrcholu své dráhy přemýšlel, komu své dílo předá, jak zajistí svého spolehlivého nástupce. Myslel přitom nejprve na své nejbližší. Jesenský neměl syna a jediná dcera Milena o medicínu neměla zájem, projevovala nadání literární, které zřejmě zdědila po své tetě, spisovatelce Růženě Jesenské. Již jako studentka dívčího gymnázia Minerva přispívala do studentského časopisu pod pseudonymem A. X. Nessey – je to její příjmení psané od konce. V letech

Obr. 3 Pamětní deska v knihovně Stomatologické kliniky v Kateřinské ulici v Praze

proLékaře.cz | 20.11.2026

První republiky byla uznávanou literátkou, redaktorkou několika časopisů. Její literární zájmy jí sblížily s Franzem Kafkou. Korespondence, později vydána pod titulem „Dopisy Mileně“, jí získala proslulost téměř mezinárodní. Nadějí se tak stali synovci Jan a Jiří, jejich statečný postoj v letech okupace však jejich budoucnost tragicky změnil.

Další doklady o doc. Janu Jesenském existují v univerzitním archivu až z roku 1946. Dne 18. května děkan profesor J. Čančík a proděkan profesor V. Jedlička jménem profesorského sboru lékařské fakulty univerzity Karlovy oznamují ministerstvu školství a osvěty, že 27. března 1946 byl na schůzi profesorského sboru podán profesorem MUDr. Kostečkou návrh, aby soukromý docent MUDr. Jan Jesenský, bývalý asistent zubní kliniky, za okupace popravený, byl jmenován mimořádným nehonorovaným profesorem zubního lékařství in memoriam. Profesorský sbor návrh přijal a zvolil komisi, sestávající z prof. Hepnera, Neuwirtha, Kostečky, Wiškovského a Šmelhause, kterou pověřil vypracováním zprávy. Komise se sešla 10. dubna 1946, zvolila si předsedu prof. Hepnera a referentem byl prof. Kostečka. Referentova zpráva byla komisí jednomyslně schválena. Její zpráva došla na pořad jednání profesorského sboru 11. října 1946 a po přečtení byla jednomyslně aklamací – aby tak byla zdůrazněna výjimečnost tohoto jmenování – schválena.

„Jest podána zpráva o tomto usnesení profesorského sboru se schválenou zprávou komise a výpisem z protokolu o zasedání profesorského sboru a žádáme, aby záležitost byla předmětem dalšího úředního řízení.

Referent Fr. Kostečka podal tuto zprávu: „Jan Jesenský, narozen 5. 3. 1904 v Praze, maturita na smíchovském gymnáziu 1922, promoval 5. 3. 1927. Po promoci pracoval tři měsíce jako operační elev na Jiráskově klinice. Po jednoroční vojenské prezenční službě 1. 9. 1929 jmenován asistentem, jímž byl až do zatčení gestapem v roce 1942, habilitoval se ze zubního lékařství 10. května 1937. Před habilitací uveřejnil 13 vědeckých prací a napsal monografii „Porcelánové žaketové korunky“, kterézto práce byly zhodnoceny při habilitačním řízení. Po habilitaci zůstával Dr. Jesenský i nadále na zubní klinice a věnoval se hlavně vědeckým problémům v protetice. Každý rok publikuje několik velmi hodnotných prací. Jako vedoucí asistent protetického oddělení přičinil se o rozkvět tohoto oboru, tak že zde bylo dosaženo světové úrovně. Doc. Dr. Jesenský byl iniciativní a pilný vědecký pracovník, ryzího charakteru, který mohl ještě mnoho pro české lékařství vykonat.

V roce 1942 poskytl statečně a bez váhání se svou chotí vydatnou pomoc parašutistům z Anglie, kteří podnikli atentát na Heydricha. V červnu 1942 byl se svou chotí a svým bratrem zatčen a po nevýslovném týrání v Mauthausenu 29. října 1942 popraven.“

Závěrem prof. Kostečka připomněl jeho publikační činnost, z níž uveďme Jesenského články:

PRAKTICKÉ ZUBNÍ LÉKAŘSTVÍ, ročník 64, 2016, 1, s. 3-5

„Projevy chorob z povolání na chrupu a v dutině ústní“, „Ošetřování válečných zlomenin kostí čelistních“, „O kovových slitinách, majících nahradit zlato v zubní protetice“, „Syntetické pryskyřičné hmoty v zubní protetice“, „Palapontové fasetové korunky“, „Význam včasného a správného ošetření zlomenin čelistních kostí“.

Poslední doklad v archivu univerzity je z roku 1948. Ministerstvo školství a osvěty oznamuje děkanátu, že prezident republiky 2. června 1948 jmenoval soukromého docenta MUDr. Jana Jesenského in memoriam mimořádným profesorem pro obor zubní lékařství.

Profesor Jesenský se však nedožil toho, aby mohl převzít jmenovací diplom pro svého synovce. Zemřel v květnu 1947.

V knihovně Stomatologické knihovny v Kateřinské ulici je umístěna mramorová deska, která připomíná Jana Jesenského mladšího. Jména obou bratrů Jana a Jiřího najdeme i se jmény jejich manželek na památníku u vchodu do pravoslavného chrámu v Resslově ulici (obr. 3, 4).

LITERATURA

1. **Archiv univerzity Karlovy.** Osobní spis Jana Jesenského.
2. **Brázda O.:** Jan Jesenský, profesor zubního lékařství a stomatologie. Prakt. Lék., 90, 2010, 9, s. 551–555.
3. **Škaloud F.:** Za doc. Dr. Janem Jesenským. Čs. Stomat., roč. 46, 1946, s. 175–177.
4. **Šustek. V.:** Atentát na Reinharda Heydricha (Documenta Pragensia Monogpraphia Vol. 26/1) Scriptorium Praha 2001, s. 817–818.

Doc. MUDr. Otakar Brázda, CSc.
Stomatologická klinika
1. LF UK a VFN
Kateřinská 32
120 00 Praha 2